

Renæssance-videnskabsmanden Galileis brev til Mark Welser

Den italienske naturvidenskabsmand Galileo Galilei (1564-1642) var én af de centrale skikkelser inden for den videnskabelige revolution, som fandt sted i renæssancen. Galilei betonedede vigtigheden af observationer i forbindelse med videnskabelige studier af naturen og tilsluttede sig Kopernikus' heliocentriske verdensbillede, ifølge hvilket jorden kredser om solen, ikke omvendt.

I dette brev til en tidligere studerende, Mark Welser, kritiserer Galilei de såkaldte peripatetikere. Peripatetiker betyder "omkringvandrende" og henviser til tilhængere af filosofen Aristoteles' lære. I denne sammenhæng refererer betegnelsen til videnskabsfolk i Galileis samtid, som holdt fast i middelalderens statiske verdensbillede og Aristoteles' autoritet, på trods af at empiriske studier i stigende grad modsagde dette verdensbillede.

Galileis brev til Mark Welser, 1. december 1612

Så vidt jeg kan se, består deres¹ uddannelse i, at de fra deres tidligste barndom er blevet opflasket med den opfattelse, at det at filosofere ikke kan være andet end at erhverve sig et fuldstændigt overblik over de aristoteliske skrifter, så at de hurtigt fra de forskellige steder kan anføre og sammenstille et stort antal løsninger på et hvilket som helst problem, som måtte dukke op. De ønsker aldrig at løfte blikket fra disse sider – som om denne universets store bog var blevet skrevet for aldrig at læses af nogen anden end Aristoteles, og hans øjne var forudbestemt til at se for al eftertid.

(...)

Jeg tror, der er en del peripatetikere² på denne side Alperne, som har sat sig for at filosofere uden at nære noget ønske om at komme til erkendelse af sandheden om tingene og deres årsager. (...) De sætter sig for at forsvare himlens uforanderlighed, en opfattelse, som Aristoteles måske selv ville opgive, hvis han levede i vor tidsalder. (...)

1 De: dvs. peripatetikerne (tilhængerne af Aristoteles' verdensbillede og lære).

2 Peripatetikere: tilhængerne af Aristoteles' verdensbillede og lære

Hvilket formål tjener disse menneskers påstande? At holde himlen fri for blot den mindste stofflige forandring. Nuvel, hvis forandring var ensbetydende med tilintetgørelse, ville peripatetikerne have nogen grund til bekymring. Men da den ikke er andet end forvandling, er der ikke nogen grund til at se på den med så bittert et fjendskab. Det forekommer mig urimeligt at kalde den proces, hvorved en kylling bliver til, for æggets ”undergang”. Desuden, hvis ”undergang” og ”tilblivelse” kan konstateres på månen, hvorfor så benægte, at de også kan finde sted på soLen?

Hvis alle Jordens små forvandlinger ikke truer dens eksistens, ja, hvis de ikke snarere må kaldes dens pryde end dens mangler, hvorfor så ikke indrømme andre planeter lignende forvandlinger? Hvorfor frygter vi så stærkt for, at himlen skal gå under som følge af forandringer, der er lige så lidt ondartede som disse? (...)

(Jeg) skal her blot bemærke, at det ikke synes mig ganske filosofisk at klynge sig til slutninger, efter at de vitterligt har vist sig at være falske. Disse mennesker er overbevist om, at hvis Aristoteles stadig levede her på Jorden i vor tidsalder, ville han gøre som dem – som om det var et vidnesbyrd om en fuldkomnere dømmekraft og et ædlere resultat af grundig lærdom at forsvare, hvad der er urigtigt frem for at lære sandheden at kende!

Sådanne mennesker, forekommer det mig, giver os grund til at formode, at de ikke så meget har loddet dybden af de peripatetiske argumenter, som de har bevaret Aristoteles’ enevældige autoritet. Det ville være dem nok, og de ville spares for en hel del ulejlighed, hvis de kunne undgå disse farlige argumenter. For det er lettere at slå op i registre og efterse tekststeder end at efterprøve slutninger og forme nye og afgørende beviser. Desuden forekommer det mig, at vi i for høj grad fornedrer os selv – og derved ikke undgår at krænke naturen (og jeg kunne tilføje, det guddommelige forsyn) – når vi forsøger at lære af Aristoteles noget, som han hverken vidste eller kunne få at vide, i stedet for at tage vore egne sanser og fornuft på råd. Naturen har nemlig, for at hjælpe os til at forstå dens store værker, givet os to tusind flere års iagttagelser, og et syn, som er tyve gange så stærkt¹ som det, den gav Aristoteles.

1 Et syn, som er tyve gange så stærkt: Galilei refererer formentligt til én af tidens banebrydende